

Perusteluja Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry:n yhteisöllisen asumisen kannanoton sisältöön

Järjestöt ovat yhteisöllisen asumisen edelläkävijöitä

Vanhusjärjestöt ovat ennakkoluulottomia vanhustyön kehittäjiä. Vuosikymmenten ajan järjestöt ovat tuottaneet ketterästi osallisuutta vahvistavaa toimintaa, ennaltaehkäisevää kansalais- ja vapaaehtoistoimintaa, asiakaslähtöisiä palveluja sekä monipuolista asumista. Järjestöt ovat tärkeä yhteistyökumppani julkiselle taholle. Järjestöjen käyttäjälähtöinen yhteisöllisten asumispalvelujen valikoima on oltava käytettävissä jatkossakin tuomaan sisältörikasta elämää vanhoille ihmisille.

Järjestöt ovat jo vuosikaudet toimineet ”yhteisöllisinä yrittäjinä”, tuottaen ja kehittäen alueillaan voittoa tavoittelematta ikääntyvien ja vanhojen ihmisten asumista sekä palveluja. On kaikkien etu, että kolmannen sektorin, järjestöjen osaamispääoma ei häviä, vaan järjestöjen asiantuntijuutta ja osaamista hyödynnetään. VALLI ry katsoo, että tarvitaan lisää eri toimijoiden, palveluntarjoajien ja viranomaisten keskeistä keskustelua, säännöllisin väliajoin.

Hyvinvointialueet muodostavat alueellisia eroja

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry kiinnittää huomota siihen, että yhteisöllinen asuminen näyttäytyy hyvin eri tavalla eri hyvinvointialueilla. Sosiaalihuoltolokia tulkitaan eri alueilla eri tavoin ja yhtenäinen ohjeistus puuttuu. Hyvinvointialueilla on jo nyt hyvin erilaiset tavat järjestää yhteisöllistä asumista. VALLI ry vaatii yhdenmukaisempia linjauksia viranomaisilta ja enemmän keskustelua toimijoiden ja viranomaisten välillä. Hyvinvointialueiden välinen keskustelu ja yhteiskehittäminen muodostaisi tasa-arvoisempia toimintatapoja.

Käytettävä terminologia on oltava yhtenäinen ja esim. lupakäytänteet eri alueiden välillä yhdenvertaisia. Viranomaisten toimesta, esimerkiksi valvonnassa, on keskeistä saada yhtäläiset linjaukset eri puolella Suomea. Yhteisöllinen asuminen ei saa kohtuuttomasti lisätä toimijoiden hallinnollista taakkaa. VALLI ry katsoo, ettei ikääntyneitä eikä myöskään palveluntuottajia saa asettaa paikkakunnan mukaan eriarvoiseen asemaan.

Selkeät laatukriteerit ja ohjattua kehitystä

VALLI ry korostaa, että resursseja tulee ohjata riittävästi myös palvelun laadun ja seurannan kehittämiseen, ja että muodostetaan yhtenäisiä laatukriteerejä yhteisölliselle palveluasumiselle. VALLI ry näkee tärkeänä, että yhteisöllisen asumisen järjestämistä, sekä sen kehittymisestä ja laatua eri alueilla seurataan systemaattisesti ja koordinoitusti. Tämän palautteen avulla saadaan arvokasta tietoa yhteisöllisestä asumismuodosta.

Myös asumisen ja rakentamisen tukemisen mallit olisi hyvä päivittää vastaamaan ajan tarpeita. VALLI ry katsoo, että ikääntyvien ja vanhojen ihmisten tulee itse saada olla mukana päättämässä asumisestaan. Vuokra-asumista tai omistusasumista on otettava huomioon yhdenvertaisina asumismuotoina yhteisöllisen asumisen palveluissa esimerkiksi palveluseteliä käyttäen. Palveluverkkoa rakennettaessa tulee huomioida, että lähes kaikki nykyiset palvelutalot soveltuvat hyvin yhteisölliseen asumiseen.

Asiakaslähtöisyys keskiöön

Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry korostaa, että ikääntyvien ihmisten oma näkökulma asumisen arkeen ja sosiaalisen kanssakäymisen edistämiseen on oleellista. Asiakkaan ja asiakasperheen tarpeiden on ohjattava asumispalvelujen tarjontaa, ja niiden on vastattava aina kulloistakin tarvetta. On tärkeää kehittää kokemukseen, tietoon ja tutkimuksiin pohjautuvia vanhojen ihmisten asumismuotoja. Lisäksi on tehtävä arvioita käytettävien asumismuotojen ja palvelujen toimivuudesta ja kustannusvaikutuksista.

Vanhojen ihmisten aidot tarpeet ratkaisevat - ei raha ja säästöt

Monesti hoidon ja hoivan uudelleen järjestely on sekä inhimillistä että kustannustehokasta. Tämä edellyttää joustavia asumisratkaisuja, teknologian hyödyntämistä, mutta myös ammattitaitoista ja motivoitunutta henkilöstöä. Monialaista osaamista on hyödynnettävä palveluissa, eli ”oikeat ihmiset tekemässä oikeita asioita”.

VALLI ry vaatii, että mahdollisia lainsäädännöllisiä muutoksia ei lähdetä tekemään ja tulkitsemaan säästösyistä. VALLI ry on erittäin huolissaan siitä, että ympärivuorokautisen palveluasumisen asumisyksiköissä nyt vähennetään asiakaspaikkoja tai sijoitetaan asiakas vain velvoitteiden täyttämiseksi edullisempaan yhteisölliseen asumiseen.

VALLI ry vaatii, että asumispalveluissa on aina huomioitava asiakkaiden todellinen toimintakyky sekä hoidon inhimillisuus, esimerkiksi muistisairaiden hoitoon ja saattohoitoon on aina varmistettava riittävät resurssit. VALLI ry korostaa, että ei saa muodostua ”uusi normaali”- tilanne, jossa vanhat ihmiset eivät pääse oikeaan hoivan piiriin, vaan heidät sijoitetaan automaattisesti yhteisölliseen asumiseen sivuuttaen se, että heidän toimintakykynsä ja palveluntarpeensa vaativat ympärivuorokautista huolenpitoa.

Asiakasohjauksen ja palvelutarpeen arvioinnin rooli korostuu entisestään

Asiakas- ja palveluohjauksen sekä siihen liittyvä palvelutarpeen arvioinnin sekä toimivan palveluketjun ja -verkoston nostaminen keskiöön on VALLI ry:n näkemyksen mukaan eri asumisvaihtoehtojen kannalta tärkeää. VALLI ry katsoo, että kuntalaisen on tiedettävä, mitä asumispalveluja on saatavilla ja miten niihin pääsee. On panostettava siihen, että ohjauksen yhteydessä iäkkäällä kuntalaisella ja hänen läheisillään on riittävästi ymmärrettävässä muodossa olevaa vertailukelpoista ja puolueetonta tietoa myös oman päätöksenteon tueksi.

VALLI ry korostaa, että on sovittava kokonaisvastuusta ja rajapinnoista yhteisöllisen asumisen ja monimuotoisen hoidon ja hoivan suunnittelusta, toteutuksesta ja seurannasta eri toimijoiden (asiakas, läheiset, yhteisö, kotihoito, palveluntuottaja, asuminen ym.) kesken. Raskaita arviointimalleja on syytä välttää. VALLI ry korostaa sujuvan asumisen sekä hoidon ja hoivan varmentamisen tärkeyttä toimintakyvyn heiketessä tai väliaikaisesti muuttuvissa tilanteissa, jossa hoitoketjun joustavuus sekä sujuvuus on oleellista. On myös pystyttävä huomioimaan pariskuntien erilaiset tarpeet.

Moniammatillisuus ja osaaminen on otettava aidoksi voimavaraksi

On kannatettavaa, että yhteisöllisessä asumisessa henkilöstön rakenne on avoimempi. Moniammatillisen tiimin rakentaminen ikääntyneen mielekkään ja turvallisen arjen turvaamiseksi on hyvä ratkaisu. VALLI ry pitää tärkeänä, että henkilöstöresurssit kohdennetaan siten, että työnjaolla voidaan vastata asiakkaiden tarpeisiin kaikkien työntekijäryhmien ammatillista osaamista hyödyntäen. Eli lähi- ja sairaanhoitajien rinnalle tarvitaan hoiva-avustajia, kuntoutushenkilöstöä (fysioterapeutit, toimintaterapeutit, sosionomit, geronomit) ja muuta henkilöstöä (kuten yhteisöpedagogit tai esim. kulttuuri- ja kädentaitoalojen henkilöstöä). On huomioitava, että yhteisöllinen asuminen vaatii myös yhteisön ja yhteisöllisyyden rakentamista ja ylläpitoa.

Sosiaalialan osaamisen vahvistamisella vanhuspalveluissa voidaan tukea ihmisen osallisuutta, hyvinvointia ja toimintakykyä monipuolisesti ja ennaltaehkäistä raskaampien palveluiden tarvetta. Myös oppisopimusopiskelijat on hyvä ottaa resurssina huomioon. On luotava rakenteita, joissa mahdollistetaan nuorten ja alalle kouluttamattomien mahdollisuus kouluttautua työn ohessa sote-alalle.

Palvelurakenteita on kehitettävä tukemaan ja huomioimaan myös vapaaehtoisten, järjestöjen, seurakuntien sekä mm kuntien liikunta-, kulttuuri- ja vapaa-ajanpalveluiden toimintaa iäkkäiden ihmisten ja vanhusten arjessa ja siten myös yhteisöllisessä asumisessa.